

Education at a Glance 2009: OECD Indicators

Summary in Turkish

Bir Bakışta Eğitim 2009: OECD Göstergeleri

Türkçe Özet

- *Bir Bakışta Eğitim* (EAG) OECD'nin yılda bir yayınlanan uluslararası eğitim mukayeselerine dayalı bir yayındır.
- EAG'nin 2009 baskısı 1990'lı yıllarla kıyaslandığında neredeyse iki katına varan yükseköğretim mezunu sayısı karşısında eğitim sistemlerinin nasıl bir gelişim sağladığını incelemektedir.
- EAG 2009, kaynakların kısıtlandığı buna karşın insan kaynağına yapılması gereken yatırım ihtiyacının hala yüksek olduğu ekonomik kriz bağlamında, eğitim sistemlerinin yapılan yatırımların karşılığını verip vermediğini belirlemek üzere eğitim olgusuna sistem, finansman ve çıktı arasındaki ilişkiler çerçevesinde yaklaşmaktadır.

Kıt kaynakları eğitim sistemlerini geliştirecek etkili yatırım araçlarına dönüştürmek

Ekonomik kriz döneminde eğitim sistemlerinin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamaya yönelik baskılar iki bakımdan artmaktadır. Bir yandan, kaynaklar üzerinde önemli kısıtlamalar uygulanırken diğer yandan insani kaynaklarına yatırım yapma meselesi her zamankinden daha önemli bir hale gelmektedir. İnsan kaynaklarına yapılacak yatırımların bu denli önemli hale gelmesinin nedeni ihtiyaç duyulan becerilerin geliştirilmesinin ekonomik krizin aşılması bakımından anahtar işlevi görmesidir.

EAG 2009, eğitim sistemlerini; ortaya koydukları eğitim çıktılarındaki, finansmanlarındaki ve organizasyonlarındaki gelişme ve ilerlemeler bakımından detaylı bir incelemeye tabi tutmaktadır. Bu veriler eğitim sistemlerinin harcanan paraların karşılığını ne ölçüde verdiğini ve beklenen sonuçları ne ölçüde gerçekleştirdiğini görmemize yarayacak oldukça zengin bir analiz havuzu oluşturmaktadır.

Genişleme devam ediyor

Son çeyrek asır içerisinde eğitim etkinlikleri hızlı bir gelişme göstermiştir. Özellikle zorunlu eğitim dışında okula devam eden kişi sayısı küçük bir azınlık olmaktan çıkmış ve çoğunluğu oluşturmaya başlamıştır. Bu genişleme devam etmektedir. Neredeyse evrensel bir hal almış olan liseye devam oranını yükseköğretim kurumlarına daha önce görülmemiş sayıdaki kişinin devamı izlemektedir. Bazı ülkelerdeki yükseköğretim kurumları genç insanların çoğunluğuna eğitim imkânı sunmaktadır.

Bir Bakışta Eğitim kitabı, söz konusu genişlemeyi farklı yaş gruplarındaki okula devam oranları, öğrenim yılı sayısı, diploma türleri ve yetişkin nüfusun okula devam profilleri bağlamında ele almaktadır. Anılan ölçütlerin her birinde 1995’den beri hayli yüksek bir kümülatif genişleme gözlenmektedir. Fakat bahse konu genişlemenin türü ve anılan dönemin son kısmında hangi düzeyde sürdürülebilir bir niteliğe sahip olduğu hususlarında ülkeler arasındaki fark dikkate değer bir mahiyet arz etmektedir.

2007 yılında 15-19 yaş grubunda okula devam oranı (**Gösterge C1**) % 81 olmuştur ki bu 1995 yılından beri yedi puanlık bir artışa tekabül etmektedir. 1990’ların ortalarında yetişkin nüfusun neredeyse tamamının liseye devam ettiği çoğu ülkede çok az değişiklik meydana gelirken, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve İrlanda gibi ülkeler son dönemde son derece yüksek okula devam oranları sağlamıştır. Meksika ve Türkiye gibi ülkeler ise okula devam oranlarını hızlı bir şekilde artırmakla birlikte 15-19 yaş grubunda yalnızca %50’lik bir devam oranına sahiptirler. 20-29 yaş arası okula devam oranındaki benzer –sekiz puanlık- bir genişleme 20’li yaşlardaki ortalama her dört kişiden birinin öğrenimine devam ettiğini göstermektedir. Bu ortalama

Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti'nde 1995 yılından beri iki katından fazla artmıştır ve Portekiz haricindeki bütün ülkelerde belirli bir büyüme gözlenmiştir.

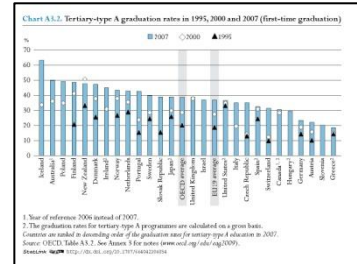
Söz konusu okula devam oranları verilen diploma sayısındaki artış ile uyumludur (**Gösterge A2 ve A3**). Burada, en dikkat çekici değişiklik A Türü Yükseköğretim (yükseköğretim en baskın türü) olarak sınıflandırılmış bulunan üniversite düzeyindeki diplomaların oranında gerçekleşmiştir. 2007 yılına gelindiğinde bu türde OECD ortalaması olarak % 39 oranı yakalanmıştır. Bu oran ise 1995 yılı ile karşılaştırıldığında neredeyse iki katı bir artış anlamına gelmektedir. Bütün ülkelerde artış sağlanmış olmakla birlikte artışın gerçekleştirildiği zaman dilimi dikkate değer farklılıklar göstermektedir. Danimarka, Finlandiya, Yeni Zelanda, Norveç ve İspanya'da 1995 ile 2000 arasında gözlenen hızlı artışın ardından belirgin bir yavaşlama ve hatta (Yeni Zelanda'da olduğu gibi) sonraki yedi yıl içerisinde bir düşüş meydana gelmiştir. Buna karşın, Yunanistan, Japonya, Portekiz, İsveç, Çek Cumhuriyeti ve İsviçre'de söz konusu orandaki artış anılan dönemin ikinci yarısında ortaya çıkmış ve Çek Cumhuriyeti ile İsviçre'de 2000-2007 yılları arasında mezuniyet oranları neredeyse üç kat artmıştır. Böylece, bazı ülkeler hizmet verilen nüfus miktarı bağlamında kendi yükseköğretim sistemlerini dönüştürmeye devam ederken diğerleri açısından genişleme oranında en azından bir duraklama gözlenmektedir.

Bunun yanı sıra, diploma oranlarındaki uzun vadeli artışın genç yetişkinlere sağlanan –önceki nesillerin sahip olduğundan çok daha yüksek nitelikli bir profille desteklenmesi gerekmektedir (**Gösterge A1**). Örneğin 55-64 yaş grubunun yalnızca yarısından biraz fazlası üst-ortaöğretime devam etmişken bu oran 25-34 yaş grubunda yaklaşık % 80 düzeyindedir. Bazı durumlarda; örneğin, Yunanistan, İrlanda ve Kore gibi ülkelerde, genç işçilerin büyük çoğunluğu üst-ortaöğretim seviyesinde eğitim görmüşken emeklilik çağına yaklaşan nüfusun yalnızca çok az bir kısmının bu seviyeye kadar okula devam ettiğini müşahade ediyoruz. Bu yaş gurubundaki yükseköğretime devam oranı her üç yılda bir ortalama olarak %20 oranında artmaktadır.

Bu genişlemenin başlıca üç özelliği şunlardır:

- Yalnızca bazı ülkelerde gözlenen, kadınların lehine gelişen cinsiyetler arası büyük fark. Örneğin Finlandiya, Norveç, Polonya ve İsveç'te A Türü Yükseköğretim diploması alan kadın oranı erkeklerin neredeyse iki katıdır; bu oran İrlanda'da iki katından bile fazladır. Öte yandan, Avusturya, Almanya ve İsviçre'de cinsiyetler arasında bu noktada herhangi bir fark yoktur; Japonya'da ise bahsedilen düzeyde bir diploma alan erkek sayısı kadınlardan daha fazladır (**Gösterge A3**)
- Yurt dışında alınan eğitimin gittikçe artan önemi. Geçen yıl, yükseköğretim düzeyindeki uluslararası öğrenci sayısı

Grafik A3.2 : 1995, 2000, 2007 Yıllarında A Tipi Yükseköğretim Kurumlarından Mezuniyet Oranları (İlk Mezuniyet)

%3.3'lük bir artışla 3 milyonun üzerine çıkmıştır (**Gösterge C2**).

- İrlanda, İspanya ve Türkiye gibi bazı ülkelerde nüfus artışının yükseköğretim sistemi üzerine bindirdiği ek yükler.

Eğitimsel çıktılarının niteliği

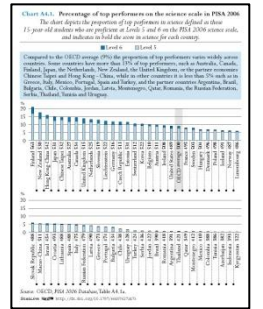
Diplomalar başarılı bir şekilde bitirilen öğrenim programlarının birer göstergesidir. Bir Bakışta Eğitim farklı eğitim çıktılarına da gözler önüne sermektedir. Bu çıktılar arasında bilgiye ulaşma, gerekli becerileri geliştirme, istihdam düzeyleri, ücretler ve sosyal çıktılar yer almaktadır.

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) gibi çalışmalar doğrudan doğruya öğrencilerin edindiği bilgi ve becerileri ölçmektedir. EAG'nin bu yılki baskısında yeni bir PISA ölçütü geliştirilmiştir. Söz konusu yeni ölçüt 15 yaşında yüksek düzeyli bilimsel beceri geliştiren öğrenciler üzerinde odaklanmaktadır (**Gösterge A4 ve A5**). Bu öğrencilerin çoğu fen bilgisiyle bağlantılı (dolayısıyla, ulusal ekonomiler açısından önem arz eden) mesleklerde çalışacaklardır. Söz konusu gösterge üst düzey bilimsel performans yüzdeleri bakımından ülkeler arasında gözlenen büyük farklılıkları ortaya koymaktadır. Bu oran bazı ülkelerde %6 iken bazılarında % 21 düzeyindedir. Bahsedilen öğrenciler bilimden aldıkları zevk ve bilimsel mesleklere karşı gösterdikleri olumlu yaklaşımla karakterize edilmektedirler. Bu öğrencilerin yaklaşık dörtte biri kendi ülkeleri açısından düşük sosyo-ekonomik statüye sahiptirler ki bu durum sosyal dezavantajın üstesinden gelinemeyecek bir engel olmadığını göstermektedir.

Günümüz iş piyasasında iş bulma şansı her zamankinden daha zordur. Lise düzeyinin altında bir eğitim geçmişine sahip olanların ekonomik kriz döneminde beliren işsizlik riski karşısında daha iyi niteliklere sahip olanlara nazaran daha savunmasız konumda buldukları gözlenmektedir (**Gösterge A6**). Ayrıca, düşük düzeyli diplomalara sahip olan işsiz gençlerin daha uzun süreyi işsiz geçirecekleri tahmin edilebilir: çoğu ülkede 25-34 yaş grubundaki düşük düzeyli diploma sahibi işsiz nüfusun yarısından fazlası uzun süreli işsizdir (**Gösterge C3**). Söz konusu yaş grubuna mensup olup bir işte çalışanlar ise -çoğu ülkede bu oran % 50'dir- yükseköğretim mezunu olmalarının katkısıyla dolgun ücretler almaktadırlar; bazı ülkelerde bu ücretler artmıştır (**Gösterge A7**). OECD ülkelerinde, yükseköğretim düzeyinde alınan eğitim, lise veya lise sonrası (yükseköğretim öncesi) düzeyinde alınan eğitimle kıyaslandığında yaklaşık olarak net iki katlık bir değer farkı yaratmaktadır (**Gösterge A8**).

Bu tür ekonomik çıktılar bu yıl yeni bir sosyal çıktı göstergesi ile tamamlanmıştır (**Gösterge A9**). Bahsedilen gösterge toplumun sağlığını ve bütünlüğünü gösteren üç temel nokta üzerinde

Grafik A4.1 : PISA 2006 fen bilimleri indeksinde en üst düzey performans sergileyenlerin oranı

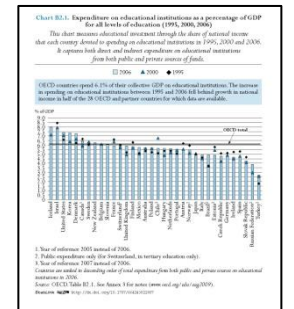
yoğunlaşmaktadır: kendi kendini-değerlendiren sağlık, politik ilgi ve kişiler arası güven. Bu sosyal göstergelerin tamamı eğitime devam hususu üzerinde olumlu bir etkiye sahiptirler. Fakat aynı göstergeler, hangi düzeydeki eğitimin daha fazla avantaj sağladığı hususunda farklılık göstermektedir. Lise düzeyinde eğitim alan öğrencilerin eğitimini daha düşük düzeyde tamamlayanlarla karşılaştırıldıklarında daha sağlıklı olmaları beklenmektedir. Buna karşılık, politik ilgideki artışın ve çoğu insanın adil olmaya çalıştığı yönündeki inancın yükseköğretim düzeyinde eğitim almaya daha fazla ilintili olduğu söylenebilir.

Eğitimi finanse etmek

Her ne kadar GSMH miktarı ilk ve ortaöğretimde yükseköğretimdekinden daha belirgin ise de Ülkelerin eğitime ayırdığı ödenek miktarı kısmen ulusal kaynaklarla bağlantılıdır (**Gösterge B1**). Ülkelerin yarısında gerçekleşen kümülatif harcamalar GSMH'den daha hızlı bir şekilde artış göstermektedir (**Gösterge B2**). Yükseköğretim öncesi eğitim düzeylerinde bu durum, öğrenci başına düşen harcama miktarında keskin bir düşüşe neden olmuştur. Fakat yükseköğretim düzeyinde meydana gelen harcama miktarları her zaman öğrenci sayısındaki artışla örtüşmemektedir. Bunun sonucu olarak OECD üyesi ve ortak ülkelerde öğrenci başına düşen harcama miktarı üçte bir oranında düşmüştür (**Gösterge B1**).

Eğitime yapılan harcamalar büyük oranda kamu kaynaklarından karşılanmaya devam etmektedir. Böyle olmakla birlikte, söz konusu harcamaların kamu bütçesinden aldığı pay ülkeden ülkeye değişmektedir. Örneğin bu pay Meksika'da % 22 iken Almanya, İtalya ve Japonya'da %10'dan azdır (**Gösterge B4**). Farklı finansman kaynaklarının yaratılması yönündeki baskılar çoğu ülkede eğitime yapılan özel yatırımların kamu yatırımlarından daha hızlı büyümesine neden olmaktadır (**Gösterge B3**). Her ne kadar eğitime yapılan harcamaların ortalama %85'lik bir kısmı kamu kaynaklarından karşılanıyorsa da bazı ülkelerde yükseköğretime aktarılan miktar çok daha azdır. Örneğin Avustralya, Kanada, Japonya, Kore ve Amerika Birleşik Devletleri gibi üye ve Şili gibi ortak ülkelerde yükseköğretim sektörünün büyük bir kısmı özel sektör tarafından finanse edilmektedir. Bu durumun önemli bir nedeni öğrenim ücretlerindeki farklılıklardır: OECD üyesi sekiz ülkede öğrenim ücreti alınmazken, ülkelerin üçte biri 1500 Dolardan daha fazla bir öğrenim ücreti almaktadır (**Gösterge B5**).

Grafik B2.1 : Eğitimin bütün düzeyleri için Eğitim Kurumlarına yapılan harcama miktarının GSMH içindeki Oranı (1995, 2000, 2006)

Öğretim ve öğrenim koşulları

Eğitim sistemlerini etkin hale getirmek için doğru öğretim ve öğrenim koşullarının sağlanması gerekmektedir. Bunu sağlamanın bir kısmı kaynak bulma meselesiyle ilgilidir. OECD ülkelerinde ilköğretim düzeyindeki okullarda ortalama sınıf mevcudu 21'den fazladır (**Gösterge D2**). Bu sayı OECD üyesi 3 ülkede 25'in üzerindedir ve yüksek sınıf mevcudu bulunan özellikle Kore ve Türkiye gibi ülkelerde sınıf başına düşen öğrenci sayısında 2000 yılından beri önemli azalmalar meydana gelmiştir.

Ülkeler arasında sınıf başına düşen öğrenci sayısından daha büyük farklılıkların gözlemlendiği bir diğer husus öğretmen maaşlarıdır (**Gösterge D3**). Bu da yine öğretim ve öğrenime sağlanacak kaynak sorunuyla ilgilidir. 15 yıllık tecrübenin ardından ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin aldığı GSMH bazlı maaşlar arasındaki fark Kore'de iki kattan fazla iken, Estonya, İzlanda ve Norveç'te bu fark % 75'in altındadır.

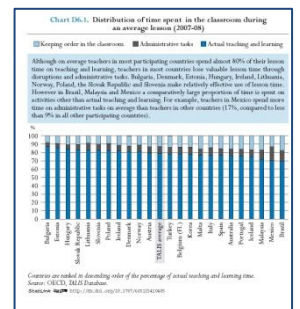
Öğretimin organizasyonu da ülkeden ülkeye büyük farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin Danimarka, Macaristan, Türkiye ve ortak ülke Estonya'daki kamuya ait ilköğretim okullarında yıllık öğretim saati 650'nin altındayken Amerika Birleşik Devletleri'nde 1080'dir (**Gösterge D4**).

OECD'nin Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Araştırması (TALIS)'ndan elde edilen yeni bir veri seti öğretimin daha detaylı bir şekilde gözden geçirilmesine imkân vermektedir (**Gösterge D5 ve D6**). TALIS öğrenme ortamları ile öğretmenlerin okullardaki çalışma koşulları üzerinde duran ilk araştırma olup 23 ülkeden ilköğretim 2. kademe (ortaokul) öğretmenlerinin verdiği cevaplara dayanmaktadır.

TALIS'e katılan öğretmenler değerlendirme ve geri dönüş almanın yaptıkları işten tatmin olmalarına olumlu etkide bulunduğunu, öğretim uygulamalarını değiştirmelerine yardım ettiğini ve öğretmen olarak kendilerini geliştirmelerine önemli katkılar sağladığını bildirmektedirler. Fakat bazı ülkelerde görece zayıf değerlendirme yapıları mevcuttur ve bu ülkeler söz konusu uygulamalardan yararlanamamaktadırlar. Portekiz, Avusturya ve İrlanda'daki okulların üçte biri ve belki daha fazlası geride bıraktığımız beş yıl içerisinde herhangi bir okul değerlendirme uygulamasına sahip olmamıştır. TALIS uygulamasına katılan ülkelerdeki öğretmenlerin % 13'ü son beş yıl içerisinde herhangi bir geri dönüş almamış veya değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Bu oran İtalya ve İspanya'da % 45'in üzerindedir (**Gösterge D5**).

TALIS öğretmen uygulama, inanç ve mesleki yaklaşımlarını da ele almıştır (**Gösterge D6**). Her ne kadar katılımcı ülkelerdeki ortalama öğretmenler ders saatinin % 80'ini eğitim-öğretim için harcıyor da çoğu ülkedeki öğretmenler son derece değerli vakitlerin bir kısmını sınıf içi disiplini sağlamaya ve yönetsel görevleri yerine getirmeye

Grafik D6.1 : Ortalama bir ders sırasında sınıfta harcanan sürenin dağılımı (2007-2008)

çalışırken kaybetmektedirler. Öğretmenler başlıca görevlerini bilgi aktarmak ve “doğru çözümleri” göstermekten ibaret görmemekte; öğrencilerin bilgiye ulaşma ve bilgiyi oluşturma sürecinin aktif katılımcıları olduğunu düşünmektedirler. Bununla birlikte, bütün ülkelerdeki öğretmenler sınıf içindeki enerjilerinin çoğunu öğrencilere daha fazla özerklik sağlayan öğrenci merkezli etkinliklerden ziyade öğretimin daha iyi yapılandırılmasına harcamaktadırlar.

© OECD 2009

Bu özet metin, resmi bir OECD çevirisi değildir.

Bu özet metin, OECD telif hakkı ve yayının aslının ismi belirtilmek koşuluyla çoğaltılabilir.

Değişik dillerdeki özet metinler, aslı İngilizce ve Fransızca dillerinde yayınlanan OECD yayınlarının kısaltılmış çevirileridir.

Bu yayınlar OECD İnternet Kitabevi’nden ücretsiz olarak temin edilebilir

www.oecd.org/bookshop/

Daha fazla bilgi için, OECD Halkla İlişkiler ve İletişim Müdürlüğü,
Haklar ve Çeviri Birimi’ne başvurunuz.

rights@oecd.org

Faks: +33 (0)1 45 24 99 30

OECD Rights and Translation Unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
Fransa

İnternet web sitemiz: www.oecd.org/rights/

